

ENERJİ BAKANLIĞI STRATEJİ PLANI'NDA ÇITA YUKARIDA AMA...

Durmak yok, özelleştirmeye devam

Mehmet KAYADELEN
Maden Mühendisi
Oğuz TÜRKYILMAZ
MMO Enerji Çalışma Grubu Başkanı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) Stratejik Planı (2010-2014) 15 Nisan 2010 günü Bakan tarafından kamuoyuna açıklandı. Stratejik Plan neden hazırlandı, ne anlam ifade etmekte, neleri içermekte, amaç ve hedefleri nelerdir?

Genel yönetim

kapsamındaki kamu idarelerinin stratejik planları, 2003 yılında yayımlanıp 2005 yılında yürürlüğe giren Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun (KMYKK) 9. Maddesi gereğince hazırlanmaktadır. Kamu idarelerinde stratejik planlamanın ilk kez gündeme gelmesi, Dünya Bankası ile işbirliği içinde hazırlanan ve 2001 yılında yayımlanan Kamu Harcamaları ve Kurumsal Gözden Geçirme Raporu ile Türkiye gündemine gelmiştir. İzleyen yıllarda, 8. 5 Yıllık Kalkınma Planı'nın maliye politikası hedeflerine, IMF'ye verilen niyet mektuplarına ve AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programlara yansımış ve Dünya Bankası ile imzalanan kredi anlaşmalarının koşulları arasında yer almıştır.

Stratejik planlama sürecinde; kamu idaresinin hizmetinden yararlananların, kamu idaresi çalışanlarının, sivil toplum kuruluşlarının, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile diğer tarafların katılımlarının sağlanması ve katkılarının alınması sistemin temel ilkelerinden biridir.

Amaçlarda yenilik yok

Plan genel olarak değerlendirildiğinde öncelikle yer verilen amaçların hemen hepsinin yetkililerce bugüne değin çeşitli vesilelerle dile getirildiği görülmektedir. Özelleştirmeyi öngörenlerin dışındakiler de genel kabul gören amaçlardır.

İktidar, elektrik sektöründeki tesisleri özelleştirme kararlılığını Plan'a da yansıtmıştır. Yıllarca iktidarların yandaşlarına çıkar sağ-

lamak amacıyla kullanılan KİT'lerin, rehabilite edilip rasyonel biçimde yönetilmesi için çaba harcanacağına, özelleştirilmesi amaçlanmaktadır. İşin acı olan yanı, elden çıkarılmak istenen kamuya ait bazı dağıtım şirketlerini Çek Cumhuriyeti ve Avusturya kamu kuruluşlarının da dahil olduğu ortaklıkların satın almasıdır. Unutulmaması ki, bugün yok edilmeye çalışılan elektrik üretim, toptan satış ve dağıtım ile doğalgaz dağıtım alanlarındaki kamuya ait tekeller, yarın kolayca çok uluslu tekellerin eline geçebilecektir.

Hedeflere ulaşılması zor

Sayısal olarak ifade edilen hedeflerde çita yüksek konumlandırılmıştır. Bu durum ilk bakışta sevindiricidir. Ancak mevcut veriler dikkate alındığında, bazı hedeflere ulaşmanın kolay olmadığı görülmektedir:

- Yapımına başlanan yerli kömür yakıtlı toplam 3 bin 500 MW'lık termik santraller ile 5 bin MW'lık hidrolik santrallara yönelik yatırımların 2013 yılına kadar tamamlanma olasılığı çok düşüktür. EPDK'nın

Mayıs 2010 itibarıyla geçerli olan bilgilerine göre, yerli yakıtlı termik santrallerin fiili gerçekleştirme oranları ikisi dışında yüzde 7'nin altındadır. Özellikle Amasra (1100 MW), Zonguldak (50 MW), Gönük/Bolu (270 MW) ve Orta/Çankırı'da (165 MW + 372 MW) kurulması öngörülenlerin akıbetleri meçhuldür. Hidrolik santrallerde ise yaklaşık 1400 MW'lık

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI 2010-2014 STRATEJİK PLANI

(yüzde 28) bölümünün fiili gerçekleştirme oranları yüzde 30'un altındadır.

- Mevcut doğalgaz depolama kapasitesini 4 milyar m³'e çıkarabilmek için, TPAO'nun Silivri'deki kapasitesi artırılmakta olan (3 milyar m³) ile BOTAŞ'ın Tuz Gölü'ndeki (1 milyar m³) doğalgaz depolama tesislerinin tam kapasiteyle devreye alınmaları gerekir.

Birincisinde somut ilerleme varken, ikincisi henüz ihale aşamasındadır. İhalesi 2011'de sonuçlansa bile, sözleşme görüşmelerinin ve imzalanmasının aylar alacağı, bu aşamayı kapsamlı detay mühendislik ve uygulama projelerinin hazırlanmasının izleyeceği ve inşaatı ancak ondan sonra başlanabileceği dikkate alındığında, Tuz Gölü Doğal Gaz Depolama Tesisi'nin 2015'e yetişmesini, dolayısıyla da bu hedefe ulaşmayı bekle-

mek gerçekçi değildir.

- Halen 1100 MW'ın altında olan rüzgâr enerjisi kurulu gücünün 2015 yılına kadar 10 bin MW'a çıkarılması için, lisans almış yaklaşık 3 bin MW gücündeki tesislere ek olarak 5 bin 900 MW gücünde yeni yatırım lisansı verilmesi ve yılda toplam 2 bin 250 MW gücündeki santrallerin devreye alınması gerekmektedir ki, bu hedefin de gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı açıktır.

- Özelleştirilen elektrik dağıtım şirketlerinin yeni mülkiyet yapısındaki tekelleşmenin toptan satış ve üretim alt sektörlerinde de olduğu göz önüne alındığında, elektrik enerjisi sektöründe rekabete dayalı olarak işleyen piyasa yapısının 2015 yılına kadar oluşturulması hedefinin gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı söylenebilir.

- 2015 yılına kadar, Ceyhan'a gelen petrol miktarının 2008 yılına göre iki katına çıkarılabilmesi için, bugün çok düşük düzeyde seyreden Kerkük-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı kapasite kullanım oranının yükseltilmesi gerekir. Bu da ancak Irak'ta istikrarın sağlanmasıyla mümkün olabilir. Çalık Grubu'nun Ünye-Ceyhan Projesi ise henüz bu hatta basılacak petrol olmadığı için şimdilik bir fikir projesi düzeyindedir ve 2015 yılına kadar faaliyete geçmesini beklemek gerçekçi değildir.

- Maden satış gelirinin 2015 yılı-

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Stratejik Planı'nda özelleştirme yaklaşımı ön plana çıkıyor. Kamunun elinden çıkarılacak şirketleri Çek Cumhuriyeti ve Avusturya'nın kamu kurumlarının dahil olduğu ortaklar alıyor.

na kadar 2 katına çıkabilmesi, başta yeterli rezerv, talep ve maden fiyatları olmak üzere pek çok etmene bağlıdır. Tüm madenlerin birim satış fiyatları sabit kalacak olursa, bu hedefin gerçekleştirilmesi için üretim miktarlarının yılda ortalama yüzde 15 artması gerekir ki, bunun da iddialı bir hedef olduğu söylenebilir. Öte yandan, madenlerin işletilmesinde toplum yararının da gözetilmesinin ve mineral kaynakların korunmasının sağlanmasına yönelik hedeflerin olmaması önemli eksikliklerdendir.

Plan'ın ciddiyetine gölge düştü

Planın amaç ve hedefleri arasında bulunmadığı halde, Plan açıklandıktan yaklaşık 2 ay sonra Maden Yasası'nda kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Deyim yerindeyse, Plan'ın daha mürekkebi bile kurumadan, Plan'da yer almayan böylesine önemli bir icraatın yapılması Plan'ın ciddiyetine gölge düşürmektedir. Maden Yasası'nda yapılan değişikliklerin önemli bir kısmı sektörün çeşitli kesimlerinin önerileri/talepleri ile gerçekleşmiştir. Plan hazırlık sürecinde bu kesimlerin katılımı sağlanabilseydi, olasılıkla bu öneriler/talepler Plan'a yansiyebilecekti. Kaldı ki, stratejik planlama sürecinde ilgili tüm tarafların katılımının sağlanması ve katkılarının alınması, sistemin temel ilkelerinden biridir.

Plan, içerdiği bilgilere ilişkin çok az ayrıntı vermektedir. Özellikle Durum

Analizi bölümü hayli zayıftır. Bu bölümde olması beklenen paydaş analizine (etkileşim içinde olduğu kesimler ve bunların görüş ve önerileri) ile çevre analizine (Bakanlığın faaliyet alanlarında dünyadaki durum ve gelişmeler, yönelimler, yaklaşımlar; başka ülkelerdeki muadil kurumların yapıları ve işleyişleri vb.) ilişkin bilgi bulunmaması önemli eksikliklerdendir. Bilgi ve ayrıntı eksikliği nedeniyle Plan, sayfa sayısını en az olan stratejik planlardan biridir. Sunuşlarla birlikte toplam 44 sayfada kalmaktadır.

Maliyetlendirme göstermelik

Maliyetlendirme, stratejik plan anlayışı ile bağdaşmamakta ve göstermelik olmaktan öte bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü bütçeleme amaç ve faaliyetlere dayalı olması gerekirken, tersi bir anlayışla Bakanlığın tahmini bütçesi veri kabul edilmiş, Plan dönemi boyunca değiş-

meyen oranlarda hedeflere dağıtılmıştır. Bu yapılırken de Bakanlık bütçesinin her yıl ortalama yüzde 10 artacağı kabul edilmiş; bir hedefin öngörülen gerçekleşme tarihi dönem içinde olduğunda bile o hedef için sonraki yıllarda da aynı oranda bütçe tahsis edilmeye devam edilmiştir. Örneğin, 2010 yılında gerçekleşmesi beklenen hedefler için, 2011-2014 yıllarında da aynı oranda bütçe tahsis edilmeye devam edilmiştir.

Görünüşe bakılırsa, idari kültürde çok önemli dönüşümlere yol açması beklenen stratejik plan anlayışının ETKB'da tam olarak yerleşebilmesi için alınması gereken hayli yol vardır. Her şeye karşın gönül ister ki, Plan göstermelik değil işlevsel olsun, özelleştirme dışındaki hedeflerine tam olarak ulaşılabilsin, Bakanlığın yeniden yapılandırma çalışmaları yavaş yavaş kadrolaşması için yeni bir fırsat olarak görülmesin, paydaşları Bakanlığın faaliyetlerini yakından izlesin ve gerektiğinde hesap sorma mekanizmaları zorlansın. ■

Planda öngörülen termik santral sayısının, doğalgaz depolama kapasitelerinin, rüzgar enerjisi kurulu gücünün artırılması yönündeki hedefler gerçekçilikten uzak duruyor.

Stratejik Plan ne öngörüyor?

Yerli kaynaklara öncelik verilerek kaynak çeşitlendirmesini sağlamak

- Plan dönemi içerisinde yerli petrol, doğalgaz ve kömür arama faaliyetleri artırılabilecek.
- Yapımına başlanan 3 bin 500 MW'lık yerli kömür yakıtlı termik santrallerin 2013 yılı sonuna kadar tamamlanacak.
- 2013 yılına kadar nükleer santral inşasına başlanacak.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artırmak

- Yenilenebilir enerji kaynaklarının payını artırmak:
- Yapımına başlanan 5 bin MW'lık hidroelektrik santraller 2013 yılı sonuna kadar tamamlanacak.
- 2009 yılı itibarı ile 802.8 MW olan rüzgar enerjisi kurulu gücü, 2015 yılına kadar 10 bin MW'a çıkarılacak.
- 2009 yılı itibarı ile 77.2 MW olan jeotermal enerjisi kurulu gücü, 2015 yılına kadar 300 MW'a çıkarılacak.

Enerji verimliliğini artırmak

- 2015 yılına kadar birincil enerji yoğunluğunda 2008 yılına göre yüzde 10 azalma sağlanacak.
- Kamu elektrik üretim santrallerinde bakım, rehabilitasyon ve modernizasyon çalışmaları 2014 yılı sonuna kadar tamamlanacak.

Serbest piyasaya tam işlerlik kazandırmak ve yatırım ortamını iyileştirmek

- 2014 yılına kadar, elektrik sektöründe hedeflenen özelleştirmeler tamamlanacak.
- 2015 yılına kadar elektrik enerjisi sektöründe ve doğalgaz sektöründe rekabete dayalı olarak işleyen piyasa yapısı oluşturulacak.

Petrol ve doğalgazda kaynak çeşitliliği sağlamak ve ithalat risklerini azaltmak

- Petrol ve doğalgazda kaynak çeşitliliği sağlamak ve ithalat risklerini azaltmak:
- 2015 yılına kadar, yurtdışı ham petrol ve doğalgaz üretimi 2008 yılı miktarına göre iki katına çıkarılacak. (2008 yılı üretimi 9 milyon varil.)
- 2009 yılı itibarı ile 2.1 milyar m3 olan mevcut doğalgaz depolama kapasitesi, 2015 yılına kadar 2 katına çıkarılacak. (2014'teki hedef 4 milyar m3.)
- 2015 yılına kadar, en fazla doğalgaz ithalatı gerçekleştirdiğimiz ülke payını yüzde 50'nin altına indirecek kaynak ülke çeşitliliği sağlanacak.
- Ulusal petrol stoklarının güvenli düzeyde muhafazasının sürdürülmesi sağlanacak.

Ülkemizi enerji koridoru ve terminali haline getirmek

- 2015 yılına kadar ülkemizin ve Avrupa'nın petrol ve doğalgaz arz güvenliğinin artırılması yönünde gündemde olan projelerin gerçekleştirilmesi sağlanacak.
- 2015 yılına kadar, Ceyhan'a gelen petrol miktarının 2008 yılına göre iki katına çıkarılması sağlanacak. (2008 yılı miktarı 245 milyon varil.)
- Ceyhan Bölgesi'nin farklı kalite ve özelliklerdeki ham petrolün uluslararası piyasalara sunulabileceği, rafineri, petrokimya tesisleri ve sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) ihraç terminalinin bulunduğu entegre bir enerji merkezi haline getirilmesi sağlanacak.
- 2011 yılına kadar Avrupa Elektrik İletimi Enterkonnekte Birliği'ne (UCTE) tam entegrasyon sağlanacaktır.

Çevreye olan olumsuz etkileri en aza indirmek

- 2014 yılından sonra enerji sektöründen kaynaklı sera gazı emisyon artış hızında azalma sağlanacak.
- 2015 yılına kadar madencilik piyasasında faaliyet gösteren 10 bin maden işletmesinin çevreye uyum planlarının denetimi yapılacak. (2005-2008 yılları arasında toplam 5 bin 439 işletme denetlenmiş.)

Tabii kaynaklarımızın ülke ekonomisine katkısını artırmak

- 2013 yılına kadar, madencilik işlemlerinin e-devlet kapsamında yürütülmesi sağlanacak.
- 2015 yılına kadar toplam maden üretimi 2008 yılına göre 2 katına çıkarılacak. (2008 yılı maden satış geliri 6 milyar TL.)

Madenlerin üretimlerini artırmak ve yurtiçinde değerlendirilmesini sağlamak

- 2009 yılında 1.3 milyon ton olan bor kimyasalları ve eşdeğeri ürün üretim kapasitesi 2015 yılına kadar 2.8 milyon tona çıkarılacak.
- 2015 yılına kadar mermer ve doğal taş işlenmiş ürün ihracatının 5 milyar dolara çıkarılması için çaba gösterilecek. (2009 yılı ihracatı 732 milyon dolar.)

Enerji ve tabii kaynakların yönetiminde etkinliği artırmak

- 2011 yılına kadar Bakanlığın yeniden yapılanma çalışmaları tamamlanacak ve uzmanlığı esas alan bir kariyer yapılanmasına geçilecek.
- Uzmanlık yapısını desteklemek ve enerji alanında stratejik araştırmalar yapmak amacıyla 2015 yılına kadar "Enerji Akademisi" oluşturulacak.
- 2012 yılına kadar madencilik sektöründe ruhsat ve denetim işlemlerinde etkinliği artıracak kurumsal düzenlemeler yapılacak.
- 2012 yılına kadar nükleer düzenlemeye ilişkin kurumsal yapılanma sağlanacak.
- 2012 yılına kadar, enerji ve tabii kaynaklar alanlarında istatistik ve planlama altyapısının güçlendirilmesi çalışmaları tamamlanacak.

Yenilikçiliğin öncüsü ve destekleyicisi olmak

- 2010 yılında EN-AR (Enerji Araştırmaları) Programı uygulamaya konulacak ve 2014 yılına kadar 50 milyon TL'lik destek sağlanacak.
- Bakanlığın bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarınca yürütülen Ar-Ge yatırımları, 2015 yılına kadar, 2009 yılı Ar-Ge yatırımlarına göre yüzde 100 oranında artırılabilecek. (2009 yılı yatırım tutarı 130 milyon TL.)

